

behavior and guilty conduct; 2) behaviors that is not an offence itself but it poses a danger for a child as it may cause a psychological breakdown, chronic illness, confluence of reduced circumstances and other circumstances that do not constitute guilty conduct (inactivity) of parents.

The author subscribes to the position of scientists according to which not any removal of the child from parents can be determined as the sanction of the family law norm, but only the following removal: а) from one of the parents and return of the child to the previous place of residence through legal proceedings (in this case the simultaneous pecuniary and non-pecuniary damages to the one the child lived with can be provided); б) from parents (a mother, a father, other persons a child currently lives with) without terminating parental rights. The sanction mentioned above can be temporary in relation to parents who exercise their parental duties improperly as the one that precedes the termination of parental rights as well as independent family law sanction. In the majority of cases the sanction in the form of removal of the child is the preventive (temporary) measures of children safeguarding, and precedes the termination of parental rights.

It is proved that a court cannot decide to remove the child from one of the parents or both of them and foster the child to another person required by the Law as provisional remedy in case of danger or loss of life for the child before deciding the dispute over the place of residence of a child of tender years or the termination of parental rights.

Keywords: sanction, family law sanction, official enforcement, offence, guilt.

Гейнц Р.М.

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРВІТУТІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ФРАНЦІЇ

УДК 347.2

Постановка проблеми. Сервітут, сформувавшись ще у римському приватному праві, знайшов своє втілення у законодавствах більшості європейських країн. Із прийняттям Земельного та Цивільного кодексів України, сервітут відродився і в українському законодавстві. Реалізація євроінтеграційних прагнень України передбачає вивчення цивільного законодавства тих країн, які входять до Європейського Союзу, зокрема основних положень Французького цивільного кодексу 1804 року (далі – ФЦК) [3]. Тим більше, маючи понад двохсотлітню історію, цей законодавчий акт забезпечує найбільш повне та детальне регулювання відносин, пов'язаних із встановленням та змістом сервітутів.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ

Давня історія та досвід правозастосування сервітутів у Франції свідчить про їх перспективність і в майбутньому. В цьому контексті вивчення основних підходів до правової регламентації сервітутів у законодавстві Франції набуває особливого значення і може бути корисним для вдосконалення законодавчої бази України, що сьогодні перебуває на етапі гармонізації із законодавством Європейського Союзу. З урахуванням викладеного, порівняльно-правове дослідження законодавчого регулювання сервітутів у Франції та Україні є актуальним.

Стан дослідження. У науці цивільного та земельного права України правове регулювання сервітутів досліджували Ч. Н. Азімов, П. Ф. Кулинич, Р. І. Марусенко, І. В. Мироненко, В. В. Носік, В. В. Семчик, Г. В. Сосніна, В. І. Федорович, Є. О. Харитонов, Т. Є. Харитонова, Ю. О. Цибульська, В. В. Цюра та інші вчені. Про сервітуту за законодавством Франції йдеться у монографічному дослідженні В. І. Нагнибіди «Речові права на чуже майно: досвід правового регулювання зарубіжних країн» [7, с. 91-93]. Г. Г. Харченко у праці «Речові права», досліджуючи сервітут як різновид речових прав на чуже майно в українському законодавстві, торкається окремих аспектів правового регулювання даного інституту в законодавствах інших країн, серед яких є й Франція [12]. Разом з тим, наукових праць, безпосередньо присвячених порівняльно-правому аналізу сервітутів за законодавством України та Франції на сьогодні немає.

Метою статті є висвітлення основних підходів до правового регулювання сервітутів у Франції та Україні, їх порівняльно-правова характеристика, встановлення спільних рис та відмінностей у правовій регламентації даного інституту.

Виклад основного матеріалу. Правове регулювання сервітутів в Україні здійснюється главою 32 «Право користування чужим майном», що складається із статей 401-406 та належить до розділу II «Речові права на чуже майно» Книги третьої Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [4], главою 16 «Право земельного сервітуту», що містить статті 98-102 та належить до розділу III Земельного кодексу України (далі – ЗК України) [1], які стосуються виключно регламентації земельного сервітуту. Про лісові сервітуту йдеться у ст. 23 Лісового кодексу України [2].

У свою чергу, правове регулювання сервітутів у французькому законодавстві здійснюється розділом 4 «Про сервітuti або земельні повинності», що складається із статей 637-710, які розміщені у Книзі другій «Про майно і про різні видозміни власності» ФЦК.

Відповідно до ч.1 ст. 401 ЦК України право користування чужим майном (сервітут) може бути встановлений щодо земельної ділянки, інших природних ресурсів (земельний сервітут) або іншого нерухомого майна для задоволення потреб інших осіб, які не можуть бути задоволені іншим способом. З аналізу зазначеної норми вбачається, що її не слід трактувати як дефініцію поняття «сервітут». З цього приводу Т. Є. Харитонова слушно зазначає: «Стаття 401 ЦК має назву «Поняття користування чужим майном», але не надає цього поняття та не визначає ознак сервітуту. Натомість, у цій статті визначено об'єкти, щодо яких може встановлюватися сервітут – «земельна ділянка, інші природні ресурси або інше нерухоме майно», мета – «для задоволення потреб інших осіб, які не можуть бути задоволені іншим способом», та зазначено види сервітутів: земельні та особисті» [11, с. 108]. Таким чином, можна констатувати, що чинний ЦК України не закріплює поняття сервітуту, але визначає його об'єктом нерухоме майно.

На відміну від українського законодавства, ФЦК містить дефініцію сервітуту, який визначається як обтяження, накладене на маєток з метою його використання маєтком, що належить іншому власнику, і для вигод цього маєтку (ст. 637 ФЦК). При цьому «у якості «маєтків» зазвичай виступають земельні ділянки або будівлі. Сервітут, по суті, є формою обмеження права власності на нерухоме майно» [5, с. 67]. Відтак у французькому законодавстві об'єктом сервітуту також є нерухоме майно.

Досліджуючи французьке законодавство, В. І. Нагнибіда слушно зауважує, що основними умовами встановлення сервітутів є неможливість встановлення сервітуту на користь конкретної особи та спеціальний характер права сервітуту (сервітут не може бути особистою повинністю, обов'язком) [7, с. 92]. Іншими словами, сервітут встановлюється для обслуговування земельної ділянки, на користь якої він встановлений, а не її власника. Сер-

вітутне право обтяжує підпорядковану ділянку, а не безпосередньо її власника. Власник підпорядкованої ділянки зобов'язаний утримуватися від будь-яких дій, окрім пасивного спостереження. Обов'язки власника підпорядкованої ділянки є додатковими і спрямовані на забезпечення реалізації сервітутного права. Так, власник підпорядкованої ділянки зобов'язаний: 1) дозволяти сервітуарію здійснювати користування, встановлене сервітутом; 2) утримуватися від вчинення дій, заборонених сервітутом; 3) утримуватися від дій з метою «зменшення користування» сервітутом або «від дій, які роблять користування незручним» (ст. 701 ФЦК). При цьому сервітут не надає ніяких переваг одному маєтку перед іншим (ст. 638 ФЦК).

Таким чином, ФЦК розглядає сервітут як земельну повинність (послугу) у формі юридичного зв'язку, яка є знеособленою з обох сторін. В сервітутних правовідносинах власник підпорядкованої земельної ділянки жодних послуг власнику панівної земельної ділянки не надає. Панівна земельна ділянка використовує підпорядковану і, відповідно, останньою надаються послуги або земельні повинності.

Статтею 693 ФЦК передбачено, що сервітут походить або з природного розташування ділянок, або з зобов'язань, встановлених законом, або з домовленості між власниками. Відтак, за підставами встановлення (джерелами походження) можна виокремити такі сервітути:

- 1) сервітути за природним розташуванням ділянок (ст.ст. 640-648 ФЦК);
- 2) сервітути, встановлені законом (ст.ст. 649-6851 ФЦК);
- 3) сервітути, встановлені діями людини (ст.ст. 686-696 ФЦК).

Сервітутами першого виду є так звані природні сервітути, за якими обов'язки у власника підпорядкованої ділянки виникають виключно з огляду на місце розташування останньої. До цього виду ФЦК відносить сервітут стоку води природним способом без участі людини, встановлення розмежувальних знаків (ст. 646 ФЦК), встановлення огорожі (ст. 647 ФЦК) та ін. Як зазначає А. В. Соснина «законодавець Франції потурбувався про те, щоб не-

вигідне або ж незручне географічне розташування ділянок не перешкоджало їх власникові повноцінно їх використати (ст.ст. 640, 643 ФЦК). Також звертає на себе увагу регламентація ФЦК так званих «загальних ліній» (огорож, стін, що розділяють ділянки). ФЦК усебічно освячує порядок їх ремонту, користування тощо [9, с. 72].

Сервітути, встановлені законом спрямовані на задоволення інтересів суспільства, комуни або приватної особи (ст. 649 ФЦК) і покладають на власників взаємні зобов'язання, що закріплені в законі, незалежно від домовленостей між власниками (ст. 651 ФЦК). Відповідно, у законодавстві Франції сервітути поділяються на публічні та приватні. Предметом публічного сервітуту є суспільна або комунальна користь. Такими є сервітути щодо використання берегової смуги, будівництво або ремонт доріг та інші суспільні або комунальні роботи (ст. 650 ФЦК), сервітути, що обтяжують земельні ділянки, розташовані в сусідстві з фортецями, сервітут вирівнювання будівель, що виходять на міські вулиці і т. ін. Все, що стосується сервітутів в інтересах суспільства і комуни, встановлено законами та окремими регламентами. Предметом приватного сервітуту є користь окремої особи.

Загалом, сервітутами, що встановлені законом є: відносини, пов'язані із спільною стіною (ст. 653-662 ФЦК), з розмежуванням і огорожею земельних ділянок (ст. 663, 665-673 ФЦК), з відстанями (ст. 674 ФЦК), сусідські відносини (ст. 675-680 ФЦК), про стік з дахів (ст. 681 ФЦК) з яких жодне не є, по суті, сервітутом у дійсному значенні цього слова. Інтересам іншої ділянки служить сервітут проходу і проїзду з земельної ділянки, що не має виходу на суспільну дорогу (ст. 682 ФЦК).

Відповідно до положень ст. 686 ФЦК власникам дозволяється встановлювати на свої маєтки або для своїх маєтків такі сервітути, які вони забажають, за умови, що встановлені повинності не покладалися ні на особу, ні на користь особи, а тільки на маєток і на користь маєтку із тим, щоб ці повинності не суперечили суспільному порядку. При цьому, порядок користування сервітутами, встановленими за домовленістю між власниками, їх зміст визначаються правовою підставою встановлення, а при її відсутності положеннями статей 687-689 ФЦК.

Таким чином, за французьким законодавством, обов'язки, що впливають із сервітуту, залежать від його виду. Так, з правового регулювання сервітутів за природним розташуванням ділянок, слідує, що закон захищає інтереси всіх сусідів. Ніхто не повинен потерпати від будь-яких незручностей – ні власники нижче розташованих ділянок, ні власники вище розташованих ділянок. Щодо сервітутів, встановлених законом, вони повинні відповідати інтересам суспільства, комуни та інтересам приватної особи і регулюються ФЦК, законом або регламентом. Сервітути, які встановлюються власниками за домовленістю не повинні суперечити суспільним інтересам. При цьому слід погодитися з І. В. Мироненком, який зазначає, що при характеристиці публічних земельних сервітутів використання терміна «публічний» чи «суспільний» інтерес є досить умовним [10, с. 346].

Окрема класифікація у ФЦК присвячена сервітутам, що встановлюються діями людини.

1. Відповідно до ст. 687 ФЦК такі сервітути бувають міськими та сільськими. Міські сервітути встановлюються для користування будівлями, незалежно від того, що будівля, для яких вони існують, розташована в місті або за містом. Сільські сервітути встановлюються для користування земельними ділянками.

2. Відповідно до ст. 688 ФЦК сервітути бувають безперервні або здійснювані з перервами. Безперервні сервітути – це такі, користування якими є або може бути постійним, без необхідності вчинення дії людиною (проведення води, стік з дахів та інші сервітути цього роду). Сервітути, здійснювані з перервами, – це такі, які для свого здійснення потребують дії людини (право проходу, право черпати воду, випасання худоби та інші подібні сервітути).

3. Відповідно до ст. 689 ФЦК сервітути бувають явні або неявні. Явні сервітути – це такі, які виявляють себе зовнішніми пристроями – двері, вікно, водогін. Іншими словами, явні сервітути мають зовнішні ознаки їх існування, наприклад, водогін є зовнішнім пристроєм сервітуту на проведення води. Неявні сервітути – це такі, які не мають зовнішніх знаків їх існування. Наприклад, заборона зводити будівлі на ділянці або будувати будинки вище визначеної висоти.

Аналіз українського законодавства свідчить, що у ньому відсутня така детальна класифікація сервітутів. ЦК України передбачає існування сервітутів двох видів – земельних та особистих (ч. 2 ст. 401 ЦК України). Підставою для такого поділу є спосіб визначення особи сервітуарія (суб'єкта сервітутного права). Якщо сервітут встановлюється щодо визначного майна в інтересах певної особи, то він вважається особистим (персональним), а якщо на користь власника (володільця) конкретного майна (а не конкретно визначеної особи) – земельним (предіальним). Звідси випливає і та відмінність, що зі зміною власника особистий сервітут припиняється, а земельний продовжує діяти [11, с. 108].

У ст. 404 ЦК України дається приблизний перелік видів сервітутів. При цьому, відповідно до ч. 1 ст. 404 ЦК України під поняттям «земельний сервітут» слід розуміти право користування земельною ділянкою та іншими природними ресурсами [8, с. 678]. Більш детально земельний сервітут регламентується в ЗК України. Відповідно до ч. 1 ст. 98 ЗК України право земельного сервітуту – це право власника або землекористувача земельної ділянки на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою (ділянками). П. Кулинич наголошує, що при встановленні земельного сервітуту мають враховуватися інтереси як власника (користувача) панівної земельної ділянки, так і власника (користувача) обслуговуючої ділянки. Це означає, що при виборі способу використання обслуговуючої ділянки власник (користувач) панівної ділянки може обрати такий варіант, при якому власник (користувач) обслуговуючої ділянки матиме якнайбільше можливостей для задоволення власних інтересів від використання належної йому ділянки [6].

Невичерпний перелік земельних сервітутів міститься у ст. 99 ЗК України. До земельних сервітутів належить: а) право проходу та проїзду на велосипеді; б) право проїзду на транспортному засобі по наявному шляху; в) право на розміщення тимчасових споруд (малих архітектурних форм); г) право прокладати на свою земельну ділянку водопровід із чужої природної водойми або через чужу земельну ділянку; г) право відводу води зі своєї земельної ділянки на сусідню або через сусідню земельну ділянку; д)

право забору води з природної водойми, розташованої на сусідній земельній ділянці, та право проходу до природної водойми; е) право поїти свою худобу із природної водойми, розташованої на сусідній земельній ділянці, та право прогону худоби до природної водойми; є) право прогону худоби по наявному шляху; ж) право встановлення будівельних риштувань та складування будівельних матеріалів з метою ремонту будівель та споруд; з) інші земельні сервітути.

Вбачається, що в українському законодавстві земельному сервітуту присвячено більше положень, ніж особистому сервітуту. Про особистий сервітут, який встановлюється законом йдеться у ст. 405 ЦК України. Відповідно до ч. 1 зазначеної статті члени сім'ї власника житла, які проживають разом із ним, мають право на користування цим житлом відповідно до закону. Члени сім'ї власника житла набувають сервітутне право користування цим житлом за фактом набуття статусу члена його сім'ї. Цей сервітут виникає на житло, яке є власністю певної фізичної особи [8, с. 679].

Натомість, про особисті сервітути у розділі 4 ФЦК не йдеться. Правове регулювання права проживання (ст. 625-636 ФЦК), як узусу і узуфрукту, забезпечується розділом 3 «Про узуфрукт, користування та проживання» ФЦК. Відповідно, право проживання за французьким законодавством є окремим речовим правом, а не різновидом сервітуту. Особистим правом користування чужою річчю є узус, який також визначається у ФЦК як окреме речове право.

Частиною 2 ст. 403 ЦК України передбачено, що сервітут може бути встановлений на певний строк або без визначення строку. Аналогічне правило міститься і в ч. 2 ст. 98 ЗК України, відповідно до якої земельні сервітути можуть бути постійними і строковими. Враховуючи зазначене, слід констатувати, що український законодавець розмежував безстрокові та строкові сервітути.

Відповідно до українського законодавства сервітут може бути встановлений договором, законом, заповітом або рішенням суду (ч. 1 ст. 402 ЦК України). Якщо сервітут встановлений до-

говором, то сторони на власний розсуд визначають обсяг прав і обов'язків, з дотриманням вимоги про те, що вони не суперечать чинному законодавству. Якщо ж сервітут встановлений законом, то за домовленістю сторін обсяг прав сервітуарія не може бути змінений. За змістом абз. 2 ч. 2 ст. 402 ЦК України земельний сервітут підлягає державній реєстрації в порядку, встановленому для державної реєстрації прав на нерухоме майно. У разі недосягнення домовленості про встановлення сервітуту та його умов, спір вирішується судом за позовом особи, яка вимагає встановлення сервітуту.

Правові підстави встановлення сервітутів діями людини містяться у статтях 690-696 ФЦК. З урахуванням положень зазначених статей можемо виокремити такі підстави встановлення сервітуту:

– договір, який може бути безоплатним або оплатним. За оплатним договором власник підпорядкованої ділянки має право вимагати від власника панівної ділянки – сервітуарія, грошову суму або яку-небудь іншу вигоду. ФЦК не містить спеціальних приписів щодо реєстрації договорів, якими встановлюються сервітуту, а тому вбачається, що «правовий режим останніх засновується повністю на взаємному волевиявленні сторін» [7, с. 92].

– заповіт, в якому власник зазначає, що земельна ділянка буде обтяжена сервітутом на користь іншої ділянки, яка стає панівною ділянкою.

Зазначені вище способи можуть використовуватися для встановлення будь-яких сервітутів – постійних або непостійних, явних або неявних.

Слід зазначити, що ФЦК оперує поняттям «угода». Виокремлюючи договір і заповіт, як підстави встановлення сервітутів за французьким законодавством, поділяємо думку В. І. Нагнибіди, який вважає, що угодами можуть бути як договір, так і заповіт [7, с. 92].

– набувальна давність (ст. 690 ФЦК), строк якої складає 30 років. За набувальною давністю можуть встановлюватися тільки безперервні та явні сервітуту. Такий своєрідний підхід до встановлення сервітутів зумовлений тим фактом, що ці права відне-

сені до категорії нерухомості, яка відповідно також може набуватись за набувальною давністю [7, с. 92]. За строком давності може встановлюватися не тільки сам сервітут, а й спосіб його виконання (ст. 708 ФЦК).

– розпорядження глави сім'ї (ст.ст. 692-694 ФЦК). Для встановлення сервітуту таким способом слід довести те, що дві земельні ділянки, які на даний момент розділені, належали одному власнику і те, що саме його діями ці ділянки були приведені у такий стан, з якого виникає сервітут (ст. 693 ФЦК). Наприклад, власник продає земельну ділянку, що межує із його будинком і вікна цього будинку виходять на продану ділянку. Відчужена земельна ділянка стає підпорядкованою (ст. 693 ФЦК). На підставі розпорядження можуть бути встановлені тільки безперервні та явні сервітути (ст. 692 ФЦК).

Окрім зазначеного, за відсутності згоди під час будівництва, якщо сусід або кілька сусідів були проти його здійснення, сервітут може бути встановлений судовим рішенням.

Відповідно до ч. 1 ст. 403 ЦК України зміст сервітуту визначається обсягом прав і обов'язків сервітуарія та власника майна. В українському законодавстві немає норми, яка визначає права сервітуарія або власника земельної ділянки. Обсяг прав та обов'язків власника та сервітуарія визначаються юридичним актом, яким сервітут встановлено: договором, законом, судовим рішенням чи заповітом. До основних обов'язків сервітуарія належать: використовувати об'єкт сервітуту з певною метою; вносити плату за користування майном; здійснювати сервітут способом, найменш обтяжливим для власника (володільця) майна, щодо якого він встановлений. Зобов'язання власника завжди мають пасивний характер і полягають у зобов'язанні або терпінні дії сервітуарія, або не вчиненні певних активних дій.

Права особи, на користь якої встановлюється сервітут визначаються у статтях 697-702 ФЦК. Володільць сервітуту має право здійснювати всі роботи, необхідні для користування сервітутом і його збереження. Роботи проводяться за його рахунок, а не за рахунок власника, обтяженої ділянки, крім тих випадків, коли документ, який встановив сервітут не передбачає протилежного (ст. 698 ФЦК).

У разі розділення обтяженої ділянки сервітут продовжує існувати для кожної нової його частини, але без подальшого ускладнення стану обтяжених ділянок. Так, наприклад, якщо йдеться про право проходу, то всі власники будуть зобов'язані здійснювати його в одному місці (ст. 700 ФЦК).

За загальним правилом, встановленим у ст. 701 ФЦК, власник підпорядкованої ділянки не може робити нічого такого, що спричинило б зменшення можливості користування або робило б користування більш незручним. Однак, якщо здійснення сервітуту в спочатку зазначеному місці стало більш обтяжливим для власника підпорядкованої ділянки, то він може запропонувати власнику панівної ділянки інше місце, однаково зручне для здійснення прав останнього, і той не може від цього відмовитися (ст. 701 ФЦК). Зі свого боку, володілець сервітуту, може користуватися ним лише відповідно до правової підстави і не може робити ні на підпорядкованій ділянці, ні на ділянці, на користь якої встановлено сервітут, змін, які обтяжують стан першої з цих ділянок (ст. 701 ФЦК).

Підстави припинення сервітуту в українському законодавстві визначені у ст. 406 ЦК України та ст. 102 ЗК України. Сервітут припиняється у разі: 1) поєднання в одній особі особи, в інтересах якої встановлений сервітут і власника майна, обтяженого сервітутом; 2) відмови від нього особи, в інтересах якої встановлений сервітут; 3) спливу строку, на який було встановлено сервітут; 4) припинення обставини, яка була підставою для встановлення сервітуту; 5) невикористання сервітуту протягом 3-х років підряд; 6) смерті особи, на користь якої було встановлено особистий сервітут. Власник земельної ділянки має право вимагати припинення сервітуту, якщо він перешкоджає використанню цієї земельної ділянки за її цільовим призначенням. Перелік підстав припинення сервітуту в українському законодавстві не є вичерпним. Особливості цих підстав у тому, що у разі виникнення спору – він вирішується судом.

Підставами припинення сервітутів за ФЦК є: 1) неможливість використання сервітуру в подальшому (ст. 703 ФЦК); 2) об'єднання в руках одного власника обох земельних ділянок – па-

нівної та підпорядкованої (ст. 705 ФЦК); 3) невикористання сервітутного права впродовж 30 років (ст. 706 ФЦК). Перелік таких підстав у французькому законодавстві є вичерпним.

Висновки. Проведений порівняльно-правовий аналіз дає підстави для висновку, що регулювання сервітутів у законодавстві України та Франції має спільні та відмінні риси.

ФЦК розглядає сервітут як обтяження накладене на маєток, яке використовується для отримання вигод з цього маєтку. Під «маєтком» розуміється земельна ділянка або будівля. За джерелами походження виокремлюють сервітути за природним розташуванням ділянок, сервітути встановлені законом і сервітути, встановлені діями людини. Загалом, ФЦК характеризується розмаїттям підходів до класифікації сервітутів, виокремлюючи сервітути міські та сільські, безперервні та ті, що здійснюються з перервами, явні та неявні, публічні та приватні. Особистий сервітут розглядається як окреме речове право.

В Україні закріплено легальний поділ сервітутів на земельні та особисті, строкові та безстрокові. До земельних сервітутів відноситься сервітут на використання природних ресурсів. На відміну від Франції, в Україні поділ сервітутів на публічні та приватні на нормативному рівні не застосовується.

Подібність правового регулювання сервітутів за законодавством України та Франції проявляється в наступному: 1) і в Україні, і у Франції сервітути можуть бути встановлені тільки на нерухомому річ; 2) сервітути не можуть відчужуватися; 3) не передаються в порядку спадкування; 4) приносять вигоду пануючій земельній ділянці і обтяжують підпорядковану ділянку; 5) тягар покладається не на особу, а на земельну ділянку.

Прослідковується схожий, але не тотожний, підхід до підстав припинення та встановлення сервітутів. За французьким законодавством підставами встановлення сервітутів, окрім договору, заповіту, закону, рішення суду, які є й в українському законодавстві, ще можуть бути розпорядження глави сім'ї та набувальна давність. Припинення сервітутів пов'язано, в основному, з їх невикористанням, з припиненням потреби в сервітуті, в силу переходу у власність однієї особи обох ділянок. Особливістю ФЦК

є визначення набувальної давності як підстави встановлення та припинення сервітуту. Її строк становить 30-ть років.

1. *Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
2. *Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-XII* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
3. *Французький цивільний кодекс від 1804 р. (Кодекс Наполеона)* // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81_%D0%9D%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BE%D0%BD%D0%B0
4. *Цивільний кодекс України від 13.01.2003 р. № 435-IV* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
5. Кісанов Д. Рецепція інституту речових прав за Французьким цивільним кодексом у ЦК України /Д. Кісанов //Юридична Україна. – 2013. – № 6. – С. 65-69
6. Кулинич П. Право земельного сервітуту: поняття, види та порядок реалізації / П. Кулинич // Юридична Україна. – 2003. – № 10 <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=817>
7. Нагнибіда В.І. Речові права на чуже майно: досвід правового регулювання зарубіжних країн: монографія / наук. ред. Я.М.Шевченко. – К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України, 2009. – 182 с.
8. *Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2-х т. – 5-те вид., перероб. і допов. / за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – Т.1. – 832 с.*
9. Соснина А. В. Законодавче регулювання сервітутів за кордоном / А. В. Соснина // Південноукраїнський правничий часопис. – 2012. – № 3. – С. 71-74
10. Мироненко І. В. Зміст та значення публічних сервітутів для правового регулювання земельних відносин [Текст] / І. В. Мироненко // Держава і право. 2013. – Вип. 60. – С. 342-349.
11. Харитоновна Т. Є. До питання встановлення земельного сервітуту за законодавством України /Т. Є. Харитоновна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. – 2015. – Т. 1. – Випуск 6. – С. 107-110

12. Харченко Г. Г. *Речові права: монографія* / Г. Г. Харченко. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 432 с.

Гейнц Р. М. Порівняльно-правова характеристика сервітутів за законодавством України та Франції

В статті досліджуються положення Французького цивільного кодексу та українського законодавства, які присвячені правовому регулюванню сервітуту. Автор аналізує поняття сервітуту, його зміст, існуючі легальні класифікації сервітутів, висвітлює підстави їх встановлення і припинення в Україні та Франції. Звертається увага на те, що за законодавством обох держав об'єктом сервітуту може бути тільки нерухома річ, сервітуту не можуть відчужуватися та передаватися в прядку спадкування.

Ключові слова: Французький цивільний кодекс, речові права на чуже майно, сервітут, земельний сервітут, особистий сервітут, підпорядкована ділянка, панівна ділянка.

Гейнц Р. Н. Сравнительно-правовая характеристика сервитутов по законодательству Украины и Франции

В статье исследуются положения Французского гражданского кодекса и украинского законодательства, посвященные правовому регулированию сервитута. Автор анализирует понятие сервитута, его содержание, существующие легальные классификации сервитутов, освещает основания их установления и прекращения в Украине и Франции. Обращается внимание на то, что по законодательству обоих государств объектом сервитута может быть только недвижимая вещь, сервитуты не могут отчуждаться и передаваться по наследству.

Ключевые слова: Французский гражданский кодекс, вещные права на чужое имущество, сервитут, земельный сервитут, личный сервитут, подчинена участок, господствующая участок.

Heinz R. M. Legal comparative description of easements under the laws of Ukraine and France

The article examines the provisions of the French Civil Code and the Ukrainian legislation, which are devoted to legal regulation easement. The author analyzes the concept of easement, its content and existing legal classification, highlights the reasons of establishment and termination the easements in Ukraine and France. It's drawn attention to the fact that under the laws of both countries the subject of easement can only be fixed thing, easements can not be alienated and transferred by inheritance.

Keywords: French Civil Code, property rights over another's things, easement, land servitude, personal servitude, subordinate area, the dominant area.